

กิจกรรมการสร้างรายได้จากพืชทดแทนนาปรัง

๑. อัญชัน

๒. ปริมาณการใช้น้ำ -

๓. อายุเก็บเกี่ยว เริ่มเก็บเกี่ยวเมื่ออายุ ๔๕ วัน และเก็บเกี่ยวต่อเนื่องได้ ๑-๒ ปี

๔. เงื่อนไขการดำเนินงาน

๒.๑ ต้องศึกษาตลาดก่อนปลูกและมีตลาดรองรับ

๒.๒ ต้องใช้แรงงานในครัวเรือนหรือมีแรงงานจ้างเนื่องจากต้องเก็บดอกทุกวัน

๒.๓ ไม่ควรผลิติดอกมากเกินไป ต้องมีพื้นที่สำหรับการแปรรูปเบื้องต้น (ทำแห้ง)

๕. วิธีการผลิต/การเกษตรกรรม

๓.๑ การเตรียมแปลงปลูก อัญชันเป็นพืชที่ต้องการดินที่มีอินทรีย์วัตถุสูง ความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ ๖-๗ เติบโตได้ดีในดินร่วนปนทราย ดินมีความชุ่มชื้นสูง ระบายน้ำดี แต่เป็นพืชที่ทนต่อสภาพแห้งแล้งได้ดี การเตรียมดินปลูกควรไถตากหน้าดินประมาณ ๑-๒ สัปดาห์ แล้วจึงไถพรวน ถ้าเป็นที่ตื้น้ำท่วมถึงควรยกร่องเพื่อระบายน้ำในฤดูฝน

๓.๑.๑ การเตรียมค้ำ ต้องทำค้ำไว้ให้พร้อมก่อนลงมือปลูก ทำได้หลายแบบที่สะดวกที่สุดคือทำเป็นหลักและทำเป็นราว

๓.๑.๑.๑ การทำหลัก ใช้ไม้ไผ่สูงประมาณ ๑๕๐ เซนติเมตร ตัดแขนงตาไว้เล็กน้อย ขุดหลุมลึกประมาณ ๓๐ เซนติเมตร ระยะห่างระหว่างต้นและแถว ๒ เมตร ข้อดีคือ เมื่อเกิดโรคจะกำจัดได้ง่าย และติดต่อช้ากว่า ข้อเสียคือ เก็บดอกยากต้องเดินวนต้น เก็บดอกได้ไม่ครบถ้วน และเสียเวลามากกว่า

๓.๑.๑.๒ การทำราว ใช้ไม้ไผ่สูง ๑๓๐ เซนติเมตร ขุดหลุมลึก ๓๐ เซนติเมตร ปักเป็นแถว ระยะห่าง ๓ เมตร จำนวนหลักตามความยาวของไม้ที่ใช้พาดทำราว ไม้ที่ดีที่สุดคือ ไม้ไผ่แก่ๆ ทั้งลำ นำมาพาดกับหลักผูกให้แน่นจะได้ราวอัญชันแถวยาวต่อเนื่อง ยาวเท่าไรก็ได้ ระยะห่างระหว่างแถว ๓ เมตร ข้อดีคือสะดวกในการเก็บดอก เก็บได้ครบถ้วนประหยัดเวลาเพราะเดินทางเดียว ข้อเสียคือ เมื่อเกิดโรคระบาดจะแพร่กระจายง่ายกำจัดยาก

๓.๑.๒ การขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด เมล็ดที่ดีควรได้จากฝักที่แก่ มีลักษณะสมบูรณ์ เมล็ดสีดำหรือเกือบดำ อาจมีลายบ้างเล็กน้อย ไม่มีร่องรอยถูกทำลายจากแมลง ใช้เมล็ดพันธุ์ประมาณ ๑-๒,๐๐๐ เมล็ดต่อไร่

๓.๑.๓ การเพาะกล้า ต้องทำลายระยะพักตัวของเมล็ด ด้วยการแช่น้ำ ๖-๘ ชั่วโมง แล้วนำไปเพาะในถุงดำหรือถาดเพาะก็ได้ ถุงละ ๒-๓ เมล็ด แต่หากเมล็ดสมบูรณ์ดี และผู้ปลูกมีความชำนาญสามารถปลูกลงดินได้เลย แต่วิธีนี้ต้องเสียเวลาดูแลต้นอ่อนในแปลง ข้อดีคือ ต้นที่ได้จะแข็งแรงกว่าต้นที่ย้ายมาปลูก

๓.๒ การปลูก ขุดหลุมปลูกขนาดกว้างxยาวxลึก ประมาณ ๑๐x๑๐x๑๐ เซนติเมตร ระยะหลุมในแบบหลัก คือ ๓ หลุมต่อ ๑ หลัก แบบราวระยะห่างของหลุม คือ ๑ เมตร ร่องกันหลุมด้วยปุ๋ยคอกที่หมักทิ้งไว้แล้วผสมเชื้อไตรโคเดอร์มา ทิ้งไว้ ๓-๗ วัน จึงนำต้นมาปลูกและปักไม้ให้อัญชันอาศัยพันขึ้นราวในแบบราว และช่วยจับเถาพันหลักจนกว่าอัญชันจะเกาะพันได้เอง ระยะนี้ควรดูทุกวันให้อัญชันเกาะได้ดีไม่เลื้อยไปที่อื่น ถ้าเป็นแบบหยอดเมล็ดลงหลุม เมล็ดจะงอกใน ๒-๕ วัน หลังปลูกหรือหยอดเมล็ดต้องรดน้ำทันที และรดต่อเนื่องทุกวันในหน้าแล้ง จนกว่าต้นจะแข็งแรง ต่อไปก็รดตามความจำเป็น

๓.๓ การให้น้ำ ต้องมีการรดน้ำให้ดินมีความชื้นอย่างสม่ำเสมอ

๓.๔ การใส่ปุ๋ย ใส่ปุ๋ยคอก ต้นละ ๑ กำมือทุกเดือนๆ ละครั้ง

๓.๕ การป้องกันกำจัดโรคและแมลงของอัญชัน

๓.๕.๑ โรคของอัญชัน ในแหล่งที่มีการปลูกอัญชันเป็นการค้า จะพบโรคที่เกิดจากเชื้อราในดิน ทั้งเชื้อไฟทอปเทอรร่า และเชื้อฟิวซาเรียม ถ้าเกิดกับอัญชันที่ปลูกในระบบอินทรีย์จะแก้ไขได้ยาก และเสียเวลา ตัดทิ้งแล้วปลูกใหม่จะง่ายกว่า การป้องกันเชื้อราก่อโรคในดินทำได้โดยการทำดินให้มีสภาพเป็นด่างประมาณ ๘ โดยการใส่ปูนขาวลงในดิน แล้วฉีดพ่นเชื้อไตรโคเดอร์มา ทุก ๗ วันในฤดูฝน และทุก ๑-๒ เดือนในฤดูแล้ง

๓.๕.๒ แมลงศัตรูอัญชัน แมลงที่เป็นปัญหาของอัญชันมากที่สุดคือ หนอนเจาะฝักข้าวโพด หนอนคืบ หนอนใยผัก หนอนกระทู้ เต่าแตง ป้องกันได้ด้วยการฉีดพ่นเชื้อราบีเวอร์เรีย ทุก ๓-๕ วัน ในฤดูฝนถ้ามีการระบาดของเล็กน้อยให้ใช้น้ำหมักสมุนไพรไล่แมลงฉีดพ่น แต่ถ้ามีการระบาดรุนแรง ให้ใช้ราทางไหลสดีในอัตรา ๐.๕ กิโลกรัมต่อน้ำ ๒๐ ลิตร ล้างรากทางไหลให้หมดดิน ทูบให้ชุ่มมากๆ แช่น้ำนาน ๒-๓ ชั่วโมง กรองด้วยผ้าขาวบาง แล้วนำไปฉีดพ่นให้ทั่ว ทุก ๓ วัน ต้องทำใหม่ๆ ทุกครั้ง ถ้าหมักทิ้งไว้นานจะไม่ได้ผล ขณะฉีดต้องหยุดเก็บดอกอัญชันจนกว่าจะกำจัดหนอนหมด

๓.๖ การเก็บเกี่ยว อัญชันจะออกดอกเมื่ออายุ ๔๕ วัน และจะเก็บดอกได้ต่อเนื่อง ๑-๒ ปี อยู่ที่มีการดูแล การเก็บดอกต้องเก็บสดทุกเช้า ตั้งแต่เช้าตรู่ดอกเริ่มบานเล็กน้อยและควรเก็บให้เสร็จก่อนเที่ยง แล้วรีบนำไปตาก เพื่อให้ได้แดดอย่างน้อยครึ่งวัน และตากต่อในวันต่อไปอีก ๑ วัน อัญชันจะแห้งสนิทกำลังดี ทดสอบได้โดยการกำดอกอัญชันด้วยมือให้แน่นเมื่อปล่อยดอกอัญชันจะป่นเป็นชิ้นเล็ก อัญชัน ๑ ต้นจะเก็บดอกสดได้ ๕๐-๑๐๐ กรัม ต่อต้นต่อวัน และอัตราการทำให้แห้ง คือ ดอกสด ๑๐ กิโลกรัมเมื่อตากแห้งแล้วจะได้ดอกแห้ง เท่ากับ ๑ กิโลกรัม

๓.๖.๑ เทคนิคการทำอัญชันตากแห้งให้ได้คุณภาพ

๑. เก็บดอกบานใหม่ทุกเช้า ถ้าเก็บไม่ทันดอกที่บานวันก่อนต้องเก็บทิ้งไม่นำมาตากรวมกัน (ถ้าไม่เก็บทิ้งจะติดฝักทำให้ผลผลิตลดลง)

๒. ต้องให้ได้แดดก่อนเที่ยง วันแรกต้องได้แดดอย่างน้อย ๓ ชั่วโมง ถ้าฟ้าหลัวหรือฝนตกต้องอบทันที (ถ้าทิ้งดอกอัญชันสดค้างคืนไว้จะขึ้นรา)

๓. การตากอัญชันให้แห้งเร็วและได้คุณภาพดี ต้องมีแผงตาก ยกพื้นสูงประมาณ ๗๐ เซนติเมตร กว้าง ๑ เมตร ยาว ๒-๓ เมตร แล้วแต่สะดวก ทำจากเหล็กท่อประปาที่สนิมอย่างหนา ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๖ มิลลิเมตร มีเสาสำหรับไม้พาดบนตามความยาวของแผงเพื่อคลุมผ้าพลาสติกใส พื้นของแผงตากกรุด้วยตาข่ายไนลอนสีฟ้า ความถี่ ๒๐ ช่องต่อเซนติเมตร ซึ่งให้ตั้งโดยเย็บตาข่ายไนลอนพันกับขอบแผงด้วยด้ายไนลอนจะไม่ขึ้นราถ้าเปียกน้ำ

๔. การตาก นำดอกสดที่เก็บมาใหม่ นำไปกระจายบนแผงตากให้ทั่วๆ ไม่หนาและไม่บางมากไป แล้วคลุมด้วยพลาสติกใสบนไม้ที่พาดบนเสาค้ำจะได้กระโจมสามเหลี่ยมบนแผงตาก วิธีนี้จะเป็นการเพิ่มความร้อนในการตากและป้องกันฝุ่นละอองสิ่งเจือปนอื่นๆ ที่จะปลิวมาตกใส่ด้วย เมื่อดอกอัญชันได้รับความร้อน ๕๐-๗๐ องศาเซลเซียส ประมาณ ๓-๔ ชั่วโมง ดอกจะเริ่มเหี่ยว ต้องนำมาผัดและคัดสิ่งเจือปนออกแล้วนำไปตากหรืออบต่อ ถ้ารอให้แห้งสนิทแล้วนำมาคัดแยกอัญชันจะแตกเสียหายมาก เมื่อแห้งสนิทดีแล้ว เก็บในถุงพลาสติกใส ถุงละ ๕ กิโลกรัม ซ้อน ๒ ชั้น แต่ละชั้นมัดปากถุงแยกกัน ชั้นนอกให้ใส่บันทึกรายละเอียดข้อมูลว่า บรรจุเท่าไร วันที่เก็บ เสร็จแล้วเก็บในห้องที่มีอากาศถ่ายเทไม่มีแสงแดดส่องถึงและไม่มีแมลงรบกวน

๖. ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทน

ปีที่	ต้นทุน/ปัจจัยการผลิต		ผลตอบแทน (บาท/หน่วย)
	ชนิด/จำนวน	ราคาบาท)	
๑	<p><u>ประมาณการต้นทุนการผลิตในพื้นที่ ๑ ไร่</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ค่าเตรียมแปลง ๒ ครั้งๆ ละ ๓๕๐ บาท - ค่าปุ๋ยคอก ๓๐ ถุงๆ ละ ๒๐ บาท - ค่าหลักไม้ไผ่ ๑๓๐ ลำๆ ละ ๑๕ บาท - ค่าไม้ไผ่ทำราว ๔๐ ลำๆ ละ ๔๐ บาท - ค่าแรง ๒ คนๆ ละ ๓๐๐ บาทต่อวัน - ค่าเมล็ดพันธุ์ - ค่าแผงตากขนาดมาตรฐาน ๑x๓x๐.๗๐ ม. พร้อมตาข่ายไนล่อน พลาสติกใส - วัสดุอุปกรณ์อื่นๆ เช่น ถุงพลาสติก เชือก ถาด โต๊ะคัดแยก ฯลฯ <p>รวมเป็นเงิน ๑๑,๔๕๐ บาท</p> <p>* ตั้งแต่ปลูกถึงเก็บเกี่ยว</p>	<p>๗๐๐</p> <p>๖๐๐</p> <p>๑,๙๕๐</p> <p>๑,๖๐๐</p> <p>๒,๔๐๐</p> <p>๒๐๐</p> <p>๓,๐๐๐</p> <p>๑,๐๐๐</p>	<p>เก็บผลผลิตดอกอัญชันได้เมื่ออายุ ๔๕-๖๐ วัน</p> <p>ต้นละ ๕๐-๑๐๐ กรัม ต่อวัน จะได้ผลผลิตสดวันละ ๑๐๐ กิโลกรัม ขายสดกิโลกรัมละ ๕๐-๑๐๐ บาท มีรายได้ ๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ บาท ต่อวันแต่ต้องใช้แรงงานมาก **เกษตรกรจะไม่เก็บทั้งหมด แต่จะทยอยเก็บไปเรื่อยๆ วันละ ๕-๑๐ กิโลกรัม เนื่องจากถ้าไม่ได้ขายสด ต้องใช้พื้นที่ในการตากแห้ง และเมื่อตากแห้งแล้วจะเก็บไว้ได้ โดยบรรจุถุงละ ๕ กิโลกรัม ขายได้ กิโลกรัมละ ๓๕๐-๕๐๐ บาท (ดอกอัญชันสด ๑๐ กิโลกรัมตากแห้งแล้วเหลือน้ำหนัก ๑ กิโลกรัม)</p>

๗. การตลาด

๗.๑ สามารถจำหน่ายสดให้พ่อค้าในพื้นที่ ร้านค้าชุมชน กลุ่มแม่บ้าน/กลุ่มแปรรูปต่างๆ

๗.๒ ดอกอัญชันแห้ง จำหน่ายให้พ่อค้าในพื้นที่และโรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร บริษัทจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรต่างๆ เช่น บริษัทชาวอโศก

๘. การเพิ่มมูลค่าผลผลิต

๘.๑ ทำแห้ง เป็นวัตถุดิบอัญชันแห้งเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมสมุนไพร

๘.๒ แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น น้ำอัญชันบรรจุขวด ชาขง แยมพู สบู่ ฯลฯ ใช้เป็นสีผสมในอาหารขนมต่างๆ

๙. แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

๙.๑ กลุ่มส่งเสริมพืชสมุนไพรและเครื่องเทศ สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร โทรศัพท์ ๐ ๒๕๗๙ ๙๕๔๗ , ๐ ๒๕๗๙ ๓๕๔๒ E-mail : Herbdcae@hotmail.com

๙.๒ สำนักงานเกษตรจังหวัดลพบุรี โทรศัพท์ ๐ ๓๖๔๑ ๔๐๓๒

๙.๓ สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองลพบุรี โทรศัพท์ ๐ ๓๖๔๑ ๒๓๓๘

๙.๔ นางเครือวัลย์ ก้านลำไย กลุ่มผู้ผลิตสมุนไพรตำบลโพธิ์ตรุ เลขที่๕๑/๑ หมู่ที่ ๕ ตำบลโพธิ์ตรุ อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี โทรศัพท์ ๐๙ ๒๘๔๙ ๒๕๓๙

